

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM LELETMENTÉSI ÉS ÁSATÁSAI 1975-BEN

GÁDOR JUDIT—HELLEBRANDT MAGDOLNA

Abaújvár, vár (encsi j.)

Az abaújvári földvár (1. kép) 1974. évben megkezdett sáncátvágását befejeztük. A teljes feltárás eredményeként 14 gerendaszintet bontottunk ki. A korábban megfigyelt rekeszes faszerkezet egységes rendszert mutatott a sánc egész metszetében. A gerendák egymás alatt sűrűn, mintegy 10 cm-es közökkel jelentkeztek a sáncirányra merőlegesen. A sánciránnyal egyező gerendasorok továbbra is 2—3 méteres távolságban húzódtak egymástól. A sánc alja felé haladva a 16 m hosszú szelvényben a sáncirányra merőleges gerendák a korábbi 8—10 métertől tovább, 13—14 méternél is megfigyelhetők voltak, ebből arra következtethetünk, hogy a sánc belső, település felé eső oldala rézsús vagy lépcsőzetes kiképzésű lehetett. A sánc legalsó, vagyis első gerendasora a vizsgált szelvény-szakaszban kb. 7,5 m mélységben mutatkozott. Ezalatt kb. 1 m vastagságban (8,5 m mélységig), egyöntetű—császárkori kerámiával és településre utaló gödörnyomokkal—településréteg húzódtott. A gerendák közeit kitöltő döngölt földben különböző sávokban ugyancsak kerültek elő császárkori leletek. A legalsó gerendaszint bontásakor X—XI. századi cseréptöredékeket is találtunk, így a sáncszerkezet építési korát a feltételezett X—XI. századra tehetjük. A sánc belső lábánál több Árpád kori településre utaló jelenséget tártunk fel: kemence-maradványokat XI—XIII. századi cserepekkel, középkori malomkövet. A leletek a Hermann Ottó Múzeumba kerültek. Az ásatás költségeit a Herman Ottó Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum fedezte. Munkatárs Nováki Gyula volt, az ásatáson részt vett Lovász Emese régészhallgató és Fidrák Tiborné a HOM restaurátora.

Arka-Herzsarét (encsi j.)

Dévay Ferenc a Herzsaréten és a Láng-völgyben kőeszközöket gyűjtött. Lsz. 75. 14. 1—4.

Boldogkővár-alja-Radimály (encsi j.)

Dévay Ferenc jelentése alapján a Tekerjes patak mentén, a patak folyásával ellentétes irányban, az erdészháztól kb. hétszáz méterre egy neolitikus (bükki

kultúra) telep maradványaira bukkantunk. Paticsmaradványok, cserepek, obszidián- és kovakőeszközök kerültek elő. Lsz. 75. 12. 1—5.

Boldogkőváralja, Kossuth u. 43. (encsi j.)

Feltehetően másodlagos lelőhelyen, Dévay Ferenc udvarában, feltöltésben kerültek elő kőeszközök. Lsz. 75. 13. 1.

Cserépfalu-Hidegkút Laposa-völgy (mezőkövesdi j.)

Végh Ernő a homokbányából bronzkori telepre utaló cserepeket, őrlőkövet, paticst hozott a múzeumba. A homokbánya keletre néző falában, a fal tövében, a felszíntől 2,25 m-re találta a tárgyakat. A homokbánya dróttal körükerített. Két csordakút és néhány barlanglakás van a közelben. Lsz. 75. 22. 1—102.

Gesztely, Szőlők teteje dűlő (miskolci j.)

Poroszkai Balázs (Gesztely, Petőfi u. 31.) jelentette a múzeumnak, hogy hétvégi háza építésekor emberi csontvázat találtak, valamint ló csontjait és egy bögrét. A hétvégi ház a Hernád ártere melletti meredek lejtőn van. Az út másik

1. kép. Részlet az abaujvári földvár sáncáról

oldalán levő kukoricásban a felszínen bronzkori cserepeket, paticsot, kagylót gyűjtöttünk. A lelőhely a Hernád-völgyi Tsz. háztáji területe. Lsz. 75. 27. 1—86.

Hejce (encsi j.)

Gergelyhegy-Rakodórét területen őskori fenőkő, vagy csiszológő töredéket gyűjtött Dévay Ferenc. Lsz. 75. 29. 1.

Kazincbarcika, Sajó-part

Albók István kazincbarcikai lakos (Mező Imre körút 38.) és Simkó János (Lenin u. 9. I/2.) értesítette a múzeumot, hogy a Sajó-parton cserepek kerültek elő a Sajó szabályozásakor. A helyszínen újkőkori cserepeket, paticsot és patintékokat gyűjtöttünk. Ugyanitt pár darab korongolt szürke, hullámvonalas valószínű népvándorláskori cserép is volt és egy kerek, kopott felületű őrlőkő. Lsz. 75. 28. 1—30.

Krasznokvajda (encsi j.)

A Bástya Tsz területén, földmunkák során újkőkori telep került felszínre. A lelőhelyre Fidrám Tiborné restaurátor ment ki. Nagy mennyiségű kerámiát és kőeszközöket gyűjtött. Később Szigeti Endre erről a lelőhelyről származó cserepeket és obszidiánt adott át a múzeumnak.

Leninváros

Sotkó Jánosné jelentése alapján Bárdos Edith járt a helyszínen. A Kőolaj-finomító alapozásánál újkőkori telep maradványait találta. Cserepeket, paticsot, kőbaltát gyűjtött. Lsz. 76. 1. 1—14.

Mályi (miskolci j.)

A téglagyár melletti AGROKER építkezésnél, a gépraktár alapozásakor 2,5 m mélységben két darabra tört bronz kardot találtak. Az építkezés kivitelezője az Észak-magyarországi Építőipari Vállalat. Az építkezést folytatták. Bevallásuk szerint egyéb lelet nem került elő.

Mezőcsát (mezőcsáti j.)

Táboros Sándor (Mezőcsát, Kinizsi u. 1/a) tanár kertjében szennyvízderítő gödör ásásakor csontvázat és bronzkori cserepeket, tűzikutyát, valamint középkori korongolt kerámiát gyűjtött. Lsz. 76. 3. 1—7.

Mezőnyárad (mezőkövesdi j.)

Hajnal István mezőnyáradai lakos (Kossuth u. 49.) kertjében bronzkori cserepeket talált. Lsz. 76. 2. 1—20.

Miskolc-Avas

Az Ifjúsági Kulturcentrum I. ütem területén hitelesítő feltárást végeztünk Korek Józseffel. Nyolc szelvényt nyitottunk, illetve egy árok rábontást készítettünk. A szelvények az építkezés teljes területét átfedték, s lehetőleg olyan helyen jelöltük ki, ahol a talaj elhordás nem volt jelentős. Egyik szelvényben sem találtunk réteget, de kerültek elő szilánkok és eszközszerű paleolitok. Lsz. 75. 30. 1—263.

Miskolc

A Bükk hegységben, a Vesszős barlangtól 1,5 km-re Majoros Zsuzsanna patintott kőpengét talált.

Miskolc-Kőlyuk III.

A barlang előtti meddőben Majoros Zsuzsanna obszidián pengét talált.

Miskolc-Kőlyuk II. (Hillebrand Jenő-barlang)

Kordos László paleontológus, a Magyar Állami Földtani Intézet munkatársa hitelesítő leletmentő ásatást végzett a barlangban. Az előkerült bükki kultúrába tartozó régészeti anyag a Herman Ottó Múzeum gyűjteményébe kerül. Az ősrégészeti szakmai felügyeletet elláttuk.

Miskolc

Az LKM vízműtelepén (régen Mányoki strand) ülepítő medence építésénél 6,5 m mélységben került elő egy bronzkori lándzsahegy 1972-ben. A találó, Csíki Sándor a leletet a múzeumnak ajándékozta. Lsz. 76. 4. 1.

Ózd, Katona József út

A régi Vasvári temető környékének és a Cipó-völgy bejáratának tereprendezésekor, csatornázáskor Dobosy László őskori cserepeket gyűjtött.

Ózd, Eperjesdűlő utca 29/a

A Meleghegy aljában, Katona Péter udvara rendezésekor az emelkedést levágta, hogy vízszintes szintet kapjon. A 2 m magasságú földfal legalsó részén Dobosy László elszíneződésre, égett rétegre figyelt fel. Itt és a közvetlen környéken őskori cserépdarabokat is gyűjtött.

Ózd-Kőalja

Tanácsköztársaság u. 104. számú (Holló-féle) telken rézkori cserepeket gyűjtöttünk. Faggyas István és Dobosy László, valamint a tulajdonos szerint a telken évekkel ezelőtt rézkori sírokat, edényeket találtak. Lsz. 75. 19. 1—14.

Radostyán, református temető (miskolci j.)

Az év tavaszán Lukács János radostyáni lakos két kelta edényt, orsógombot és két vasfibulát hozott a múzeumba. A leletek sírásáskor kerültek elő. A helyszínen, a leletmentéskor több sírt mutattak, melyek ásásakor szintén találtak urnákat, tálakat. Az ásatás során öt hamvasztásos sír került elő, és négy sír helyét azonosítottuk. A mellékletek, korongolt kelta kerámia, vas karperecek, lándzsahegyek, fibulák, kard és állatcsontmellékletek alapján megállapíthatjuk, hogy az i. e. II. században temetkeztek ide a kelták. A területen 1931-ben már végzett ásatást Leszih Andor, 1959-ben pedig Patay Pál leletmentett.

A domb aljában a szelvényekben koravaskori cserepeket és paticsot gyűjtöttünk.

Regéc (encsi j.)

A regéci úttörőcsapat tagjai, Oláh János és Budai Dezső tanulók Huta felé és a Békás kútnál, szántóföldön és vízmosásban mezolit-neolit kori kőeszközö-

2. kép. Középkori sírok és telepnyomok Sály-Latorban

ket fedeztek fel. A Békás kútnál cserepek is voltak. A leleteket Kormos Sándor tanító hozta be a múzeumba. Lsz. 75. 2. 1—14.

Sály-Lator (mezőkövesdi j.)

Az 1972. évben feltárt rotunda melletti telken végeztünk házépítést megelőző leletmentést (2. kép). Kiástuk újra a körtemplom falának egy szakaszát és mellette néhány újabb sírt is feltártunk. Ezek közül némelyikben XV. századi viseleti tárgyakat, pártamaradványokat bronz sodronydíszítéssel, veretes bőröveket, valamint koporsószőkeket is találtunk. Ezen a területen, vagyis a templomtól DK-re megfigyelhettük a temető határát, sőt az itt előkerült habarcsonyomokból feltételezhetjük, hogy a temetőt egykor fallal vették körül. A sírok földjében talált cseréptöredékek arra utalnak, hogy a temetőt egy korábbi elpusztult település földjébe ásták. A templomtól DNy-ra egy X. századi földbe-mélyített házat tártunk fel, melynek ÉK-i sarkában épen megmaradt kőkemence állt. A háztól K-re és D-re szintén kerültek elő településnyomok: különböző kemencemaradványok, cölöpnyomok. A feltöltési rétegekben talált kerámia-töredékek, ép edények és vastárgyak arra utalnak, hogy a X—XV. században egyaránt laktak ezen a területen. A leletek a Herman Ottó Múzeumba kerültek. A feltárt település közelében fekvő Lator-hegyen levő földvárat és lakótornyot Sándorfi György mérnök, Nováki Gyula régész szakmai irányításával, a Herman Ottó Múzeum költségén szintvonalasan felmérte.

Szerencs, Taktaföldvár (szerencsi j.)

Prügy és Szerencs közötti út építéséhez a Földmunkát Gépesítő Vállalat (Központ Miskolc, Zsarnai telep) földet hordott a Taktaföldvárról. A lelőhelyen rézkori cserepeket, kovadarabokat és középkori kerámiákat gyűjtöttünk. Lsz. 75. 20. 1—60.

Tiszacsermely (sátoraljaújhelyi j.)

Az ún. Zsidódombok területén obszidián pengéket (Lsz. 75. 16. 12.) és jellegtelen őskori (Lsz. 75. 16. 17.), valamint középkori (Lsz. 75. 16. 1—11., 13—16.) cserepeket találtunk.

Tiszadorogma, Göbei-halom (mezőcsáti j.)

A tiszadorogmai révnél folyó gátépítési munkálatok során, településből származó nagyszámú kerámia és vas került a felszínre. 1975 októberében a miskolci Herman Ottó Múzeum támogatásával Juan Alberto Cabello leletmentő ásatást végzett a kérdéses területen. A lelőhely a révtől DK-re, a Tisza balparti oldalán, az ún. Göbei-halom területén feküdt. A területről nagy mennyiségű földet hordtak el. Ennek következtében a lelőhely mintegy egyharmadát pusztították el.

Az leletmentő ásatás eredményeképpen sikerült feltárni 2 db szabadtéri kemencét, 2 db házra utaló gödröt és 6 db szemétgödröt. Az objektumokból

nagyszámú kerámia, vaseszköz, állatcsont és néhány csonteszköz került felszínre. A kerámia és a vas mellékletek alapján a települést a XIII—XV. századra keltezhetjük. A szórványosan előkerült, a XVI. századra keltezhető kerámia minden kétséget kizárólag a település tovább élését teszi feltételezhetővé. Sajnos, a földmunkálatok során, a területet 30—60 cm mélyen megbolygatták, illetve a földet elszállították. A leletek a Herman Ottó Múzeumba kerültek.

Tiszakarád (sátoraljaújhelyi j.)

Koncz György és Kazup György jelentésére mentünk ki. A faluból Tiszacsermely felé vezető útnál, az út jobb oldalán az ún. Vánatói dombon jellegtelen bronzkori cserepeket, kőbaltatöredéket, orsógombot gyűjtöttünk. Lsz. 75. 17. 1—14. Az ún. Bochomok, vagy holt-tiszai dombon őskori és későközépkori anyagot gyűjtöttünk. Lsz. 75. 18. 1—15.

Trizs (edelényi j.)

A falutól 400 m-re egy egyenes falú, kézzel készült őskori edényt találtak a miskolci útépítő vállalat dolgozói az aggteleki útvonal felújításakor, az út jobb oldalán. A leletet a putnoki építésvezetőség adta Faggyas Istvánnak, aki a múzeumnak ajándékozta. Lsz. 75. 15. 1.

A Herman Ottó Múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum régészei terepbejárást végeztek a Bükk Energetikai Kombinát tervezett területén.